

"SPADERRDAMEN"

Dramatisering av Aleksandr Pusjkins novell med samma namn

Pjäsa i tre akter

Personer:

Grevinnan, Anna Fedotovna.

Lisa, hennes elev, sjutton år gammal.

Hermann

Tomskij

Narumov

Belkin

Pusjkin

Silvio

Gäst 1

Gäst 2

Gäst 3

Polina

Saint-Germain

Hertig av Orléans

Tjapitskij

Tjekalinskij

Spaderdamen

Tjänare i Narumovs hem: Tjänare 1, Tjänare 2, Tjänare 3

Betjänter hos Grevinnan: Betjänt 1, Betjänt 2.

Kammarjungfru

Modehandlerska

AKT I

"En gång spelade man kort hos gardesofficeren Narumov. Den långa vinternatten hade gått obemärkt förbi; man satte sig till bords vid femtiden på morgonen."

A. S. Pusjkin, "Spaderdamen"

Denna historia handlar framför allt om ödet, om förutbestämmelsen i varje människas liv; här ställs den eviga frågan – har vi makten att styra inte bara vårt eget öde, utan ens våra egna lidelser? Kommer framgången till oss av en slump, eller som en belöning för förtjänster som vi själva inte alltid kan redogöra för? Varför bestämmer Herren det fruktansvärdaste straffet för oss, förlusten av förståndet ("Gud give mig ej att vansinnig bli...")? Kortens roll i denna historia är att tjäna som ett slags ödets alfabet: vissa urskiljer knappt bokstäverna, andra ser stavelser, en del försöker bilda ord och till och med meningar... Men finns det någon som kan skriva hela ödets bok? Hur som helst, hela atmosfären i denna föreställning är förbunden med kort, både som spel och som ett inslag av spådom eller inträngande i öden. Och detta måste återspeglas i scenografin, särskilt i färgskalan. Därför berör jag, som författare, för första gången i detalj vad som egentligen inte borde falla inom författarens kompetens. Men det är upp till regissörerna att avgöra om de vill använda sig av detta eller inte.

I scenografin för varje akt används endast tre färger (3 – det symboliska ödestalet för Pusjkin i "Spaderdamen"). I första akten – silver, grönt och speglar... Och eld, som också löper genom hela föreställningen. Grönt – uppenbarligen färgen på kortbordet, kortspel... Silver – det är för ljuskronor. I första akten är det silverljusstakar, för här och nu är Gud – korten. Ljus i silverljusstakar – lampor framför korten-ikonerna. I andra akter kommer silvret att vara just lampor framför ikonostaser, medan ljusen kommer att vara utan ljusstakar. Spegelarna här är som korridorer till andra världar, ödenas reflektion och så vidare, i samma anda.

Så, tre speglar i silverramar på en rad. Ett elegant dukat bord – porslin i ljusgröna toner och silverbestick. Lite vid sidan om ett kortbord, klätt med blekgrönt kläde; på det ligger kort huller om buller och tre militärmössor är vårdslöst kastade. På båda borden silverljusstakar med tre ljus och ljusstakar, grupperade tre och tre enligt en viss symmetriprincip, nämligen: en ljusstake med tre ljus och två ljus på kortbordet; två ljusstakar med tre ljus och ett ljus – på det dukade bordet; vid de två yttersta speglarna – ett ljus vardera, det mellersta spegeln – utan ljus. En öppen spis i ljusgröna kakelplattor; på den en grön klocka med silverurtavla och visare, och bredvid klockan ett ljus i en silverljusstake.

Någonstans i skuggan ett svart piano, med två ljus på sig. (Ett udda antal ljus på pianot just för att pianot är förknippat med döden, med icke-varat, med ödets baksida).

Ett brett fönster är täckt av tjocka ljusgröna gardiner, så att man bara kan förstå att det är ett fönster i slutet av akten, när gardinerna dras undan.

På golvet en grön persisk matta.

Varför föreslår jag envisigt ljusa nyanser av grönt? Därför att i skenet från ljusen kommer grönt ändå att se mörkt ut, och i finalen kommer man att behöva en morgoneffekt, gryning... Och intrycket att allt plötsligt ljusnat runt

omkring, medan speglarna liksom dämpas och "slocknar", kommer att vara på sin plats.

Vid det dukade bordet sitter fyra officerare i uniform och sex i civila kläder. Framför var och en ett fullt kuvert. Maten finns redan på tallrikarna.

Kristallglas med silver är ännu tomma. Gästerna är placerade på följande sätt: med ansiktet mot publiken – Belkin, Tomskij och Pusjkin (Tomskij i officersuniform). Belkin är i en ganska sliten frack, inte ung och ser lantlig ut. Pusjkin är i frack, men som en snobb, i den för oss välbekanta gestaltningen från hans klassiska porträtt.

På vänster sida av bordet sitter: Gäst 3 (i officersuniform), vid den borte kanten av bordet, närmast Belkin. Sedan, Gäst 1, en flegmatisk, förnuftig ung man i civila kläder, av enkel börd. Och längst fram – Narumov, husets värd, i officersuniform, en stilig man i den ålder då man enligt tidens uppfattning var i bästa giftermålsåldern.

På höger sida sitter: vid det borte hörnet, närmast Pusjkin, Gäst 2, i civila kläder, med ett ganska dumt ansikte. Silvio och Hermann (närmast publiken, längst fram. Hermann är nu i civila kläder, även om han är officer i ingenjörstrupperna, men i uniform ska han bara visas i slutet av föreställningen).

Varför just denna ordning och varför, om det är fyra officerare, så är det bara tre mössor på kortbordet? Mössorna tillhör Tomskij, Gäst 3 och Silvio, som kommer att ta på sig dem när de lämnar huset. Narumov är i sitt eget hem, hans mössa är någonstans inte synlig, på sin permanenta plats.

De som sitter frontalt är som vittnen till denna historia: ett direkt vittne och deltagare – Tomskij; berättaren Belkin (även om "Spaderdamen" inte tillhör "Berättelser av Belkin", så rättfärdigar jag denna frihet med att det är nödvändigt att ha en närvaro av en slags verklig och alldaglig person, och en som är bekant för publiken, för att spegla det mystiska i hela denna

historia; Pusjkin här är ett argument för det som hänts sanningsenlighet, ty han är den enda som verkligen har levt, men han är också den ende som hittat på denna historia; å andra sidan är det faktum att vi har en levande Pusjkin framför oss i sig självt mystik, lek, överklighet. Dessa tre karaktärer är som tre speglar som reflekterar denna historia. Och låt ljusstakarna med tre ljus stå just framför de yttersta Belkin och Pusjkin, medan Tomskij förblir som en tom spegel, utan ljus. Tomskij – är bara det som är, en karaktär, bakom honom finns varken öde eller djup.

Till vänster är de som har vunnit (enligt novellen: till vänster – vinst, till höger – förlust). Vunnit, naturligtvis, i en vidare mening än det nuvarande kortspel. Gäst 3 är ung och vacker, och har vunnit mycket i dag. Gäst 1 har inte spelat i dag, vilket också är en vinst för honom. Narumov har förlorat lite, och hans vinst ligger i detta "lite".

Till höger – Gäst 2, som har förlorat stort i dag och funderar på om han inte borde skjuta sig; Silvio (just nu direkt från sidorna i "Skottet"). Han har vunnit i dag, men i grunden är hela hans liv förlorat, han är som en symbol för ett förlorat liv, med en likgiltig och oberörd uppsyn. Och, närmast publiken – Hermann, som inte har spelat, det vill säga som avhåller sig från sin chans till vinst.

På så sätt riktas publikens uppmärksamhet mot Tomskij, Narumov och Hermann. Ett ensamt ljus står framför Hermann, så att publiken alltid kan se honom väl. Ljusstakarna med tre ljus (som står framför Belkin och Pusjkin) står på den änden av bordet som är närmast publiken. På så sätt är Tomskij, Narumov och särskilt Hermann tydligare upplysta. De övriga är svagt urskiljbara. Lågorna fladdrar, och allt är dunkelt; av silvret, reflekterat i speglarna, uppstår ett särskilt skimmer – associationer till både kistbeslag, vigselringar och dopkors...

Början – en orörlig bild. En stum scen, absolut tystnad. Klockan på den öppna spisen slår fem. Allt vaknar till liv med det sista slaget. Alla börjar

inte göra något, utan fortsätter, som efter en lek med "frys". Belkin äter värdigt, med stor aptit, Tomskij petar apatiskt i sin tallrik, Pusjkin. Med ett ovanligt vildsint förtjusning förtär Gäst 3 sin mat. Gäst 1 äter med eftertanke, i lugn och ro. Narumov smakar måttligt, som sig bör för en värd. Silvio sitter ledigt och gnager på ett äpple. Gäst 2 stirrar dystert ner i tallriken och ser knappt maten. Hermann äter ordentligt, men inte girigt, vardagligt. Det vill säga, de som förlorat har ingen aptit, medan de som inte spelat eller vunnit har aptit, men på olika sätt.

Tre tjänare i gröna livréer passar upp.

PUSJKIN. *(till Tomskij, lätt nonchalant, i förbigående)* Om du inte har något emot det, så reglerar vi senare... Jag räknar ut det gamla och betalar tillbaka på en gång...

TOMSKIJ. *(uppriktigt)* Det är ingenting... oroa dig inte.

NARUMOV. *(lätt)* Och ni, Silvio, önskar ni få er vinst?

SILVIO. *(nonchalant)* Som ni vill.

Narumov räcker över en sedel över bordet till honom, Silvio tar emot den. Allt detta är förbigående.

GÄST 2. *(följer maskinmässigt överlämnandet av sedeln diagonalt över bordet, förbi honom, och plötsligt, som om han vaknar ur intet, rycker han till kraftigt, ser förvirrat på alla, som om han inte kan komma ihåg vem han förlorade till, med darrande röst, utan att rikta sig till någon särskild)* Och ni får gärna ta emot er vinst...

GÄST 3. *(bokstavligen hoppar upp av förtjusning)* Var så god!

Gäst 2 tar fram buntar med sedlar ur alla sina fickor och lägger dem på bordet, ser på dem som om han tar farväl, och skjuter dem, utan att räkna, mot Gäst 3. Denne, som knappt kan hålla tillbaka sin upphetsning och iaktta anständigheten, stoppar hastigt ner dem i sina egna fickor. Av

misstag får han med sig en sked och försöker också stoppa ner den i fickan.

GÄST 1. *(tar skeden från Gäst 3 och lägger tillbaka den på sin plats, med förebråelse och medkänsla mot Gäst 2)* Nå, så ni förlorade ändå hela er egendom... jag varnade er, men ni blev så hänsynslös... och ni riskerade... det är häpnadsväckande, hur olikt er detta är...

GÄST 3. *(taktlöst, men utan illvilja)* Den som är lyckosam i spel är den som vågar riskera! *(tillägger livligt)* Och i livet också!!!

SILVIO. *(inte utan ironi, men lite förstrött)* Tror ni det?

NARUMOV. *(diplomatiskt)* Och jag, mina herrar, anser att var och ens lott redan är bestämd i himlen.

GÄST 1. Det är enligt muslimsk uppfattning.

NARUMOV. Det skulle jag inte säga! Många kristna tror också på det!

BELKIN. *(efter att ha tänkt efter)* Herr Narumov, tror ni alltså att var och ens öde är förutbestämt?

Tystnad.

PUSJKIN. *(vardagligt, samtalet är tråkigt för honom)* Och ni själv, herr Belkin, varför satt ni hela natten vid kortbordet, om ni inte ens tänkte ta i korten? Eller är ni en spelare i själen?

BELKIN. *(allvarligt)* Spelet intresserar mig inte det minsta. Jag följer inte korten, utan... ödena. Jag gissade tre gånger vilket kort som skulle komma.

PUSJKIN. *(reser sig hastigt, går fram till kortbordet, tar en kortlek, återvänder, blandar leken och vänder sig till Belkin med en viss utmaning)* Kan ni gissa... det fjärde kortet?

BELKIN. *(efter att ha funderat, osäkert)* Spader dam.

Pusjkin tar upp och visar alla det första kortet.

TOMSKIJ. Trea.

Allas uppmärksamhet riktas mot Pusjkin och Belkin. Endast Gäst 2 och Hermann är likgiltiga. Pusjkin visar det andra kortet.

NARUMOV. *(reser sig lätt för att se bättre, skrattande)* Sju.

Pusjkin visar det tredje kortet.

GÄST 1. Ess.

Pusjkin visar det fjärde kortet. Gäst 2 reagerar fortfarande inte, men Hermann lyfter på sitt ljus för att se bättre.

HERMANN. Spader dam!

SILVIO. *(skarpt)* Bravo, Belkin!

GÄST 3. *(förtjust)* Bravo! Bravo! Jag är alldeles torr i munnen.

NARUMOV. *(omedelbart till Tjänare 1)* Servera champagne!

GÄST 1. Strassburgpastejen är utmärkt!

TJÄNARE 1 kommer in med en silverhink, ställer den mitt på bordet, tar upp en champagneflaska och öppnar den. TJÄNARE 2 tar genast bort den tomma hinken och kommer tillbaka med nästa flaska i en likadan hink. Narumov tar den öppnade champagnen från Tjänare 1 och håller själv upp i glaset. Tomskij tar den andra flaskan och håller upp åt de övriga gästerna.

HERMANN. *(till Tomskij)* Tack. Jag tar som vanligt lemonad.

Tomskij skrattar och håller ändå upp i hans glas.

TJÄNARE 1, på Narumovs tecken, tar bort silverhinken. TJÄNARE 2 tar bort de båda tomma flaskorna.

TOMSKIJ. *(stående)* Jag föreslår, mina herrar, att vi dricker champagnen för ödet!

GÄST 3. *(reser sig)* Ja! För lyckan, mina herrar!!!

De dricker upp.

TJÄNARE 1 och TJÄNARE 2 återvänder med två silverhinkar och ställer dem på bordet. TJÄNARE 3 börjar genast öppna nästa flaska. Gäst 2, som om han vaknar till, börjar äta. Tjänare 1 och 2 passar upp med väl inövad skicklighet. Narumov tar nästa flaska från Tjänare 3 och håller upp.

GÄST 3. *(till Narumov)* Herr Narumov, ni som är värd... varför dricker vi utan skålar?

NARUMOV. Är det någon som vill hålla ett tal, mina herrar?

GÄST 3. Låt Pusjkin tala! Han är ju poet, eller hur? *(till Pusjkin)* Ni är väl poet? Eller tar jag fel?

PUSJKIN. *(ignorerar Gäst 3, reser sig skrattande)* För Tomskij! Må han gifta sig med Polina!

TOMSKIJ. *(med låtsad blygsel)* Men snälla Alexander...

GÄST 3. *(redan berusad och skrattar högt)* Bravo! Pol och Polina! Bravo!

NARUMOV. För Pol Tomskij och den vackra Polina!

GÄST 3. Pol och Polina! Pol och Polina... *(skrattar så han nästan dör...)*

BELKIN. *(eftertänksamt)* Pol... och Polina...

PUSJKIN. *(ironiskt, för sig själv)* Polina och Pol...

Och så, som det kan hända, tystnar plötsligt alla utan förklaring. En mycket svag melodi uppstår. Det kan vara Gluck, kanske från "Ifigenia i Aulis". En annan melodi med lika många nyanser, stämningar, tragik och lätthet är också möjlig, men endast en melodi måste väljas för hela historien, och den ska inte vara stiliserad, utan en äkta melodi av någon av 1700-talets tyska genier. I fortsättningen kommer jag att kalla denna musik helt enkelt för Melodin.

Melodin låter infernaliskt, som om ingen hör den, men plötsligt börjar Hermann omedvetet trumma med fingrarna mot sitt glas i takt. Pusjkin följer efter...

NARUMOV. *(med enda syfte att återuppta samtalet)* Den som verkligen är en spelare i själen, det är Hermann. *(pekar på Hermann)*

GÄST 2. *(med avund, men också förakt)* Han har ju aldrig ens tagit i korten!

TOMSKIJ. *(skrattande)* Och ändå sitter han hela nätterna vid kortbordet! Som i feber!

BELKIN. *(nyktert)* Följer varje vändning i spelet... eller ödet...

GÄST 1. *(godmodigt)* Hela han darrar.

NARUMOV. Ja, Hermann är en riktig spelare. I själen.

GÄST 2. *(med öppet förakt)* Hade han inte haft råd, men han har ju en liten förmögenhet!

HERMANN. *(oberörd)* Min förmögenhet är för liten.

TOMSKIJ. *(retas, kastar en kortlek framför Hermann)* Kanske du vill bryta din långa fasta?

NARUMOV. *(skämtsamt eggande)* Nybörjare har tur! *(Öppnar själv nästa flaska champagne, så att korken flyger i taket)*

GÄST 2. *(också redan ganska berusad)* Bravo, Narumov! *(håller fram sitt glas)*

NARUMOV. *(håller upp champagne åt alla och höjer sitt glas)* För Hermanns vinst! För hans lycka! För hans öde!

GÄST 1. Upprör honom inte, han kommer ändå inte att ta i korten!

GÄST 2. *(helt berusad)* Han är son till en rysk-tysk! Han kommer inte att röra sin lilla förmögenhet, det är säkert!

GÄST 1. Ja, tyskarna kan behärska sina lidelser.

HERMANN. *(trött)* Spelet intresserar mig starkt. Men jag är inte i stånd att offra det nödvändiga i hopp om att vinna det överflödiga.

GÄST 2. *(nästan med hat)* Och dricker bara lemonad! Lägg märke till att det bara är Hermann som alltid är nykter! Det är märkligt, mina herrar, håller ni inte med? *(utmanande)* Jag gillar inte detta!

Alla står med sina glas i förvirring. Gäst 3 skyndar fram till pianot, lyfter på locket och försöker hitta just den melodin som så svagt har ljudit oavbrutet. Tjänare 3 bär Gäst 3:s glas dit och ställer det på pianot.

Klockan slår ett slag. (Halv sex).

TOMSKIJ. *(försonande)* Hermann är tysk. Han är beräknande, det är allt. Och, om någon är märklig för mig, så är det min mormor, grevinnan Anna Fedotovna!

GÄST 3. *(fortsätter att musicera, till Tomskij)* Vad?

TOMSKIJ. Jag kan inte förstå! Varför spelar inte min mormor?

GÄST 3. *(skrattande, därifrån, spelar högre)* Vad?

NARUMOV. *(nöjd med att den pinsamma situationen har lagt sig)* Vad är det för märkligt med att en åttioårig gumma inte spelar?

TOMSKIJ. Så ni vet ingenting om henne?

BELKIN. *(med äkta intresse)* Nej!

NARUMOV. *(sällskapligt)* Nej, verkligen inte.

TOMSKIJ. *(lyfter sitt glas)* Då, en skål för min mormor, Anna Fedotovna! *(dricker och kastar glaset i golvet)*

Alla följer efter honom glatt (utom Hermann, som inte dricker alls) och sätter sig.

TOMSKIJ. Ni bör veta att min mormor, för ungefär sextio år sedan, reste till Paris och var där mycket på modet.

Gäst 3 har äntligen hittat rätt melodi och spelar tyst.

TOMSKIJ. Folk sprang efter henne för att få se Moskväs Venus. På den tiden spelade damerna pharaon. En gång vid hovet förlorade hon på heder och samvete en mycket stor summa till hertigen av Orléans.

Hermann gäspar av misstag.

GÄST 2. *(kränkt)* Tysken sover!

Alla tittar på Hermann. Hermann skakar på sig och sätter sig med markerad rak rygg.

NARUMOV. *(i förbigående till Tjänare 1)* Kaffe – till honom!

Tjänare 1 går ut och tar med sig de tomma hinkarna. Tjänare 2 följer efter med de tomma flaskorna.

NARUMOV. *(till Tomskij)* Ursäkta! Fortsätt!

Tomskij försöker minnas var han slutade.

BELKIN. Var snäll och fortsätt, herr Tomskij!

GÄST 1. Ovanligt intressant!

TOMSKIJ. Ja, just det... När hon kom hem, medan hon tog bort flugorna från ansiktet och lossade på sin kjol, berättade hon för sin make om sin förlust och beordrade honom att betala.

Tjänare 1 ställer en kopp kaffe framför Hermann. Hermann tar ogärna en klunk.

TOMSKIJ. *(efter en kort paus)* Min salig farfar var av hennes familjs lägre stånd. Han var livrädd för henne som för elden. Men när han hörde talas om en sådan fruktansvärd förlust, förlorade han fattningen, tog fram

räkneböckerna, bevisade för henne att de på ett halvår hade förbrukat en halv miljon, att de varken hade någon egendom nära Paris eller i Saratov, och vägrade blankt att betala.

Hermanns huvud faller ner mot bröstet, han har somnat. Tomskij tystnar och tittar på Hermann. Och alla tittar. Gäst 3 spelar fortfarande på pianot.

TOMSKIJ. *(bestämmer sig för att fortsätta)* Mormor gav honom en örfil och gick och lade sig ensam, som ett tecken på sin onåd.

Hermanns snarkning tvingar Tomskij att avbryta sin berättelse. Gäst 3 avbryter sitt spelande. Plötsligt drar Silvio fram en pistol och skjuter mot den mellersta spegeln. Krossandet av glas. Alla skriker till. Hermann rycker till och ser sig omkring.

NARUMOV. *(lugnt)* Silvio, vad håller du på med?

SILVIO. *(lugnt)* En fluga.

NARUMOV. När du har druckit, så börjar du skjuta efter flugor.

Tjänare 1 och 2 plockar hastigt upp glaset. Hermann reser sig från stolen, går bort till kortbordet och stirrar förvirrat på speglarna. Han är uppenbarligen i ett halvdvalt tillstånd.

NARUMOV. *(oberört, till Tomskij)* Ursäkta! Var snäll och fortsätt! Förlåt, mina herrar!

GÄST 1. *(mycket nyfiken)* Ja, snälla, snälla...

Alla sätter sig. Bara Hermann står kvar, lutad mot kortbordet och stirrande på speglarna.

TOMSKIJ. Nästa dag lät hon kalla på sin man, i hopp om att den husliga bestraffningen hade verkat. Men... hon fann honom orubblig.

Gäst 3 slutar spela, dricker upp sin champagne, återvänder till bordet, sätter sig på Hermanns plats och dricker upp hans kaffe.

TOMSKIJ. För första gången i sitt liv började hon resonera med honom, nedlåtande förklarande att det är skillnad på skulder och att det är skillnad på en prins och en vagnmakare...

Och plötsligt, från under tangenterna på det öppna pianot, strömmade den allra renaste Melodin. Men ingen av de närvarande tycktes höra den. Bara Hermann är häpen, tar ett steg mot pianot och stelnar till.

Ur den vänstra spegeln träder en bländande vacker ung grevinna i vit klänning och med en enkel frisyra prydd med blommor. Men det finns något livlöst, mekaniskt över henne, som om hon vore en perfekt docka. Endast Hermann ser henne och kan inte ta ögonen ifrån henne, som hypnotiserad. Grevinnan ler och nickar mot Hermann. Hon rör läpparna ömt och gungar rytmiskt. (Detta läpprörande och rytmiska gungande är som ett slags refräng; det kommer att upprepas, men i en fruktansvärd form i Grevinnans dödsscen). Hermann är orörlig. Han hör knappt Tomskij.

TOMSKIJ. Vart?! Farfar gjorde uppror! Nej, och det var allt! Mormor visste inte vad hon skulle göra...

GÄST 2. (ondsint) Och tysken sover ändå!

Gästerna tittar på Hermann. I den högra spegeln dyker Skuggan av någon i gammaldags, enkla hemmakläder upp.

GREVINNAN. (ut i rymden, med förakt) Pajez, monsieur... Je ne pas parlez avec vous... Je ne veux rien vous expliquer... Je vous méprise... Comment osez-vous vous révolter... (1)

TOMSKIJ. (fortsätter sin berättelse och talar samtidigt som grevinnan, som om de befann sig i olika dimensioner) Mormor var nära bekant med en mycket märkvärdig man. Har ni alla hört talas om greve Saint-Germain?

NARUMOV. Man berättar många underbara saker om honom!

GÄST 1. Han utgav sig för att vara den evige juden, för uppfinnaren av livselixiret och de vises sten, och så vidare... *(skrattar godmodigt)*

BELKIN. *(håller med Gäst 1)* Man skrattade åt honom som åt en charlatan.

PUSJKIN. *(vardagligt, bara förklarar)* Casanova säger i sina memoarer att han var en spion.

TOMSKIJ. Mormor är fortfarande galet förtjust i honom och blir arg om man talar om honom med respektlöshet.

GREVINNAN. Homme de rien que vous êtes... Vous me poussez à l'extrême et j'y recourrai... (2)

TOMSKIJ. *(fortfarande samtidigt med Grevinnan)* Mormor visste att Saint-Germain kunde förfoga över stora summor.

Grevinnan tystnar.

TOMSKIJ. Hon skrev en lapp till honom.

Han funderar. Tänder sin pipa. Gästerna är trötta, tysta och stilla.

Paus.

Ur den högra spegeln träder Saint-Germain. Han är i en gammaldags, guldbroderad rock med vida skört, med spetsar på ärmarna, i vita glänsande knäbyxor, i skor med ädelstenar, i peruk med fläta instoppad i ett nät.

Det är viktigt att både Grevinnan och Saint-Germain befinner sig i en helt annan färgskala, i en annan plastik och sticker ut kraftigt från den allmänna tonen. Men Saint-Germain bör inte, liksom Grevinnan, se ut som en mekanisk leksak, han bör vara markerat arkaisk i sitt utseende, och i denna arkaik finns svunna århundradens mått, en glimt av detta mått.

Saint-Germain knuffar undan Skuggan för att gå. Skuggan böjer sig framåt. Och det syns att det är ett skelett. Skelettet faller och rasar isär med ett

brak. Saint-Germain sparkar med skon på skallen, kliver över resten och räcker ut sina ring prydda händer mot Grevinnan. Hans uppsyn är viktig, i hans ansikte finns både intelligens och passion, äkta, levande och lidelsefulla.

TOMSKIJ. (röker) Den gamle excentrikern infann sig genast!

Grevinnan tar ett ljus från spegeln och lyser upp Saint-Germain.

TOMSKIJ. Han sade: "Jag kan hjälpa er med den summan."

Saint-Germain blåser ut ljuset, omfamnar Grevinnan.

TOMSKIJ. "Men jag vet att ni inte kommer att vara lugn förrän ni har betalat tillbaka mig."

Med en enda skicklig rörelse faller hennes klänning till deras fötter. Saint-Germain fångar upp Grevinnan, trycker henne passionerat mot sig.

TOMSKIJ. "Det finns ett annat sätt. Var god och lyssna på mig..."

Och han bär henne genom den högra spegeln och blåser på vägen ut det andra ljuset.

SAINT-GERMAIN. (medan han går) Je vous aime, je vous adore. Que vous êtes belle, que vous êtes jolie... Ma bien-aimée! (Ord av galen kärlek, passion och dyrkan; skådespelaren som spelar denna roll bör inte veta den ordagranna översättningen, utan ge fritt spelrum åt sin egen fantasi)

Endast Hermann och Pusjkin följer detta.

TOMSKIJ. Då avslöjade han en hemlighet för henne, som var och en av oss skulle ge mycket för.

Melodin är densamma, men nu sjungs den av en passionerad kvinnoröst. Pusjkin tittar på Hermann. Hermann slumrar, lutad mot pianot. Från Hermann bör man få intrycket av en slags delad personlighet: för alla sover han bara, men själv befinner han sig liksom förflyttad till Grevinnans och

Saint-Germains värld, men även i deras värld är han osynlig, precis som de är osynliga för denna värld.

Den sjungande kvinnorösten tystnar på en mycket hög och passionerad ton.

GÄST 2. Och tysken sover och sover! Champagne!!!

GÄST 1. Men, det räcker för i dag, mina herrar!

BELKIN. Så, vad hände sedan?

NARUMOV. Alla är nyfikna, Pol!

TOMSKIJ. Samma kväll infann sig mormor i Versailles (*spegeln i silverramarna blir skarpt upplyst, och överhuvudtaget faller ljuset på silvret*) för ett kortspel hos drottningen. Hertigen av Orléans var bankir. Mormor bad ödmjukt om ursäkt för att hon inte hade med sig sin skuld, som ursäkt hittade hon på en liten historia och började spela mot honom.

Ur den vänstra spegeln kommer hertigen av Orléans och går mot kortbordet, på vägen tar han ljusstaken med tre ljus som stod framför Belkin från det dukade bordet och flyttar den till kortbordet. Ur den högra spegeln visar sig Grevinnan, nu i en gammaldags granatröd klänning, i hög peruk och med flugor i ansiktet. Till en början ska hon inte vara direkt upplyst, hennes gestalt ska vara något otydlig. Hon går också mot kortbordet och tar med sig ljusstaken med tre ljus som stod framför Pusjkin. Hon ställer sig mitt emot hertigen och håller högt i ljusstaken. Sedan ställer hon ner ljusstaken, utan att släppa hertigen med blicken, tar en kortlek, drar, utan att titta på leken, ett kort och lägger det med baksidan uppåt på klädet. Hon tar krita och skriver på klädet, med blicken alltid fäst vid hertigen. Hertigen lyfter ljusstaken med tre ljus och följer kritan i hennes hand.

HERTIGEN. (*förvånat*) Quelle somme!!! Je ne vois pas... (3)

Grevinnan tiger.

De har talat för första gången, och det vore bra om rösterna lät på något särskilt sätt; artificiellt, infernaliskt, utsmyckat... hur som helst, men inte naturligt.

HERTIGEN. Vous ne vous trompez pas?! Personne n'osait ainsi!!! (4)

Grevinnan svarar inte. Hertigen ställer ner ljusstaken, tar en annan kortlek och börjar dela ut; han lägger upp korten med framsidan uppåt i två högar – till höger och till vänster, växelvis. Nästa kort hamnar till höger...

GREVINNAN. Stop! (visar sitt kort) J'agagne! (Efter att hastigt ha tittat igenom sin lek, lägger hon genast fram ett annat kort) (5)

Hertigen samlar ihop sin lek... Kort till höger, till vänster...

GREVINNAN. Stop! (visar sitt kort) (6)

HERTIGEN. J'ai coupé votre carte! Sonika! (7)

Grevinnan letar upp det tredje kortet i sin lek och lägger fram det.

Hertigen även till höger, till vänster...

GREVINNAN. Stop! Encore – sonika! (blåser ut ljusen på sin ljusstake med tre ljus) (8)

TOMSKIJ. Mormor spelade tillbaka sig otroligt snabbt!

Hertigen blåser ut ljusen på sin ljusstake med tre ljus.

HERTIGEN. (mumlar) ... à droite, à gauche... (översättning: till höger... till vänster...)

GÄST 2. (nyktert) Tillfällighet!

Hertigen närmar sig som en sömngångare kortbordet, men som av en vindil kastas korten upp i luften och flyger åt alla håll. Hermann vacklar bort

till serveringsbordet, stannar framför Tomskij och stirrar honom rätt i ansiktet, knappt medveten om vad som sker.

Klockan slår sex. Vid detta lag bör hertigen och grevinnan ha försvunnit obemärkt för publiken.

NARUMOV. Vad? Har du en mormor som gissar tre kort i rad, och du har inte lärt dig hennes kabbalistik?

TOMSKIJ. Inte en chans! Hon hade fyra söner, däribland min far. Alla var hänsynslösa spelare! Och ingen av dem fick veta hennes hemlighet! Fast det skulle inte ha skadat dem!

NARUMOV. Inte ens du! *(skrattar)*

HERMANN. En saga!

TOMSKIJ. *(i förbigående om Hermann)* Han vaknade. Men här är något som min farbror, greve Ivan Iljitj, berättade för mig, och som han försäkrade mig på sin heder. Den salige Tjaptitskij, han som dog i armod efter att ha förslösat miljoner... *(Paus, han funderar lätt)* i sin ungdom förlorade han...

Hermann vänder sig plötsligt om mot kortbordet... Bredvid bordet, i skymningen, står Grevinnan, i samma klänning, samma peruk och med flugor... Tomskijs röst når knappt Hermann.

TOMSKIJ. I förtvivlan... sträng mot ungdomars spratt... förbarmade sig...

Tomskijs röst dränks av samma melodi, som återigen liksom vaknar till liv...

Från bakom gardinen uppenbarar sig den unge Tjaptitskij och kastar sig för Grevinnans fötter. Grevinnan står med ansiktet delvis bortvänt, men nu har en betydande förändring skett i henne, det är uppenbart att hon nu är en levande kvinna. Tjaptitskij kysser hennes skor, ben, lyfter upp fällan på hennes klänning, kysser högre upp, omfamnar henne... kysser hennes axlar, bröst, ansikte... Grevinnan överlämnar sig åt hans omfamning... Allt detta ser bara Hermann.

Samma passionerade sång som vid Saint-Germain ljuder med kraft. Och bryts av. Tjaptitskij avlägsnar sig genom den vänstra spegeln. Grevinnan stannar kvar och, med ansiktet bortvänt, sorterar några få kort som ligger kvar på bordet.

TOMSKIJ. Hon gav honom tre kort med villkoret att han skulle satsa dem ett efter ett och tog hans hedersord på att han aldrig mer skulle spela. Tjaptitskij spelade tillbaka sig och gick till och med med vinst...

Hermann tömmer sitt champagneglas i ett drag...

HERMANN. Tre kort...

Grevinnan närmar sig och lägger sin hand på Hermanns axel. Hermann vänder sig vid beröringen, ryggar tillbaka och skriker av skräck.

HERMANN. Gumman!

Och nu syns det verkligen att Grevinnan är mycket gammal.

HERMANN. *(griper tag i hennes händer)* Avslöja din hemlighet för mig! Ge mig de tre rätta korten! Låt mig pröva min lycka! Nåd, jag ber om nåd!

Grevinnan sliter sig ur hans grepp och går mot den högra spegeln.

HERMANN. *(följer efter henne)* Jag är redo att bli din älskare! Du är åttiosju år gammal! Du kan dö om en vecka! Om två dagar! Det finns ingen tid! Avslöja din hemlighet för mig! Tre kort! Tre kort! Skänk mig rikedom! Rikedom! Rikedom! Tre kort!!!

Grevinnan försvinner in i spegeln. Hermann vill följa efter henne, men spegeln vrids och visar sin svarta sida mot Hermann. Hermann stelnar till.

PUSJKIN. Det gryr!

Tjänare 3 blåser ut de två ensamma ljusen på kortbordet. Tjänare 2 drar samtidigt undan gardinerna. Tjänare 1 släcker det sista ljuset bredvid klockan. Rummet blir plötsligt ljust.

GÄST 1. Dags att gå hem!

SILVIO. *(tar på sig mössan, till Tjänare 1)* Ropa på min vagn! *(med en lätt bugning för alla, går han ut)*

Tjänare 1 skyndar före honom.

GÄST 3. *(pigg)* Och tysken vaknade! *(skrattar och tar på sig mössan)*

BELKIN. *(sträcker på sig och reser sig)* Men, dags att sova.

NARUMOV. *(uttrycksöst)* Gryning.

GÄST 2. *(dystert)* Gryning.

TOMSKIJ. Det är verkligen gryning. *(tar på sig mössan)*

Hermann faller i svimning. Alla samlas runt honom.

NARUMOV. *(till Tjänare 2)* Spring efter en doktor!

PUSJKIN. Det är ingen idé att oro sig! En svimning. Anekdoten om de tre korten har gjort ett starkt intryck på hans fantasi.

BELKIN. Jag har alltid misstänkt att Hermann har starka lidelser och en livlig fantasi.

NARUMOV. *(till Tjänare 2)* Vatten! *(lyfter på Hermann och stöder honom i sittande ställning)*

GÄST 2. Vad är det med tysken?

GÄST 3. *(drar Gäst 2 åt sidan, viskar förtroligt)* Den här Hermann är en oäkta son till den där gamla grevinnan... Anna Fedotovna... va?

GÄST 2. *(med avsmak)* Strunt! *(går ifrån Gäst 3)*

Tjänare 2 kommer med vatten. Gäst 1 stänker vatten i Hermanns ansikte. Hermann öppnar ögonen och reser sig lätt.

HERMANN. Var är jag?

GÄST 1. *(till Hermann)* Ni måste ha snubblat.

GÄST 3. *(livligt)* Så ni föll omkull!

NARUMOV. Var det inte anekdoten som påverkade er?

GÄST 1. Inte alls! Kan man tro på anekdoter?

HERMANN. Nej! Beräkning, måttfullhet och flit – det är mina tre rätta kort, det är vad som kommer att öka min förmögenhet!

Ridån faller, och på den syns det gråa, dystra, fuktiga Sankt Petersburg. I ett av husen – ett fönster (skuret i ridån). Genom fönstret syns Lisa i samma vita klänning som Grevinnan i sitt första framträdande. (Lisa och den unga Grevinnan bör alltid spelas av samma skådespelerska). Något annorlunda frisyra, livlighet i rörelserna, men likheten är påfallande. Man kan ana att Lisa sitter vid pianot, även om hon inte syns helt genom fönstret, och att hon försöker hitta samma melodi.

Långt ifrån fönstret står Hermann, i bara frack, med bar huvud, och ser oavbrutet på fönstret, där Lisas över pianot lutade huvud syns.

Lisa vänder på huvudet och ser Hermann... Musiken tystnar. De stirrar intensivt på varandra.

Anmärkning till regissörer: jag skulle inte vilja ha någon som helst upptrappning av mysticism i första akten. Samtalet mellan gästerna är det mest vanliga, vardagliga, i den anda av den orättvist föraktade "socialistiska realismen"... Framträdandena av Saint-Germain, Hertigen, den unga grevinnan – detta är bara Hermanns dröm. Och det vore olyckligt att avslöja denna dröm som en förutsägelse av ödet för tidigt. Låt mysticismen i denna akt närvara som en skugga, i bakgrunden, som en svag antydan... Och först i slutet, när Lisa och Hermann ser på varandra, bör det vara mycket betydelsefullt.

AKT II

Samma ridå med Sankt Petersburg, men nu med snö; samma fönster, men med en gardin i en stil och karaktär som påminner om "baksidan" av ett spelkort, i en rödaktig nyans. Denna del av andra akten hålls i svart-vitt-grå toner med vissa detaljer som bryter mot den allmänna tonen.

Snön faller mjukt. Hermann på samma plats, men nu i en bäverskinnspäls och hatt. Han stirrar oavbrutet på fönstret.

Gardinen dras lätt åt sidan; Lisa syns i fönstret, i hatt och kapott, hon ser Hermann, ett kort skratt undslipper henne (hon tycker om att han står där, och hennes skratt är ett spratt, helt oskyldigt, utan koketteri eller uppmuntran). Och genast försvinner hon bakom gardinen.

Två korpulenta, självsäkra betjänter leder Grevinnan, insvept i en sobelpäls, under armarna. Bakom henne Lisa i en tunn kapott och hatt.

GREVINNAN. *(med gäll, irriterad röst)* Är vagnen förspänd?

LISA. *(ödmjukt)* Vagnen har stått framme länge.

GREVINNAN. *(stannar och betraktar Lisa länge, nickar ogillande)* Vad är det för kläder du har på dig? Varför det? Vem ska du förföra? Och hur är vädret? Blåser det?

BETJÄNT 1. Nej, det gör det inte...

BETJÄNT 2. Det är mycket lugnt...

GREVINNAN. Ni säger alltid vad som faller er in! Det blåser! Och det är förbannat kallt! Skjut upp vagnen! Vi åker ingenstans, Lisa, du behövde inte klä upp dig!

Grevinnan vänds om med viss möda och förs tillbaka. Lisa hamnar åter bakom Grevinnan. Hon kastar en förströdd blick, av nyfikenhet, för att se

Hermann på nära håll. Grevinnan är nästan försvunnen ur sikte. Hermann rusar genast fram till Lisa och griper tag i hennes hand. Lisa skriker till lätt.

HERMANN. Ett brev! (och försvinner lika snabbt).

Lisa upptäcker ett vikt papper i sin hand och gömmer det skyndsamt i ärmen. Och det i sista stund, för Grevinnan vänder sig mot henne och hinner se Hermann gå därifrån.

GREVINNAN. Vem var det som mötte oss?

LISA. (frånvarande) Den här bron heter väl Gorochovaja, tror jag...

GREVINNAN. Vad är det med dig, min vän? Har du blivit stel som en stolpe, eller vad? Hör du mig inte eller förstår du mig inte? Tack och lov, jag är inte sluddrig och har inte blivit senil än! (Hon förs bort på hennes eget tecken)

Lisa ser sig omkring, vecklar hastigt ut papperet och läser.

LISA. Vansinnigt... passionerat... vid första ögonkastet... kan inte tänka mig livet... din blick... ängel...

GREVINNANS RÖST. Var är Lisa? Det här är outhärdligt! Man kan aldrig få tag på henne! Man måste alltid vänta på henne! Vart tog hon vägen nu? Skicka efter henne!

Lisa knycklar ihop brevet och vill kasta bort det, men ångrar sig, slätar hastigt ut det igen, viker det, gömmer det i ärmen och springer efter Grevinnan.

Tomt. Ridå. Snö. Gardin. Genom gardinen anar man att ljus tänds i huset. Det skymmer. Hermann återvänder. Stirrar på fönstret. Kastar en snöboll mot fönstret.

Gardinen dras genast undan. Lisa, nu utan hatt, vrider på huvudet och letar efter Hermann. Han ger henne ett tecken, drar till sig hennes

uppmärksamhet. Lisa kastar ut ett förseglat kuvert genom fönstret.

Hermann plockar snabbt upp det. Lisa ser att kuvertet har hamnat hos rätt person och drar genast för gardinen.

Hermann kastar huvudet bakåt mot fönstret, men där är ingen nu.

HERMANN. *(går åt sidan och bryter förseglingen på kuvertet)* Så. Det här är mitt brev. Det var vad jag väntade mig. Och här är hennes svar. "Jag är övertygad om att ni har ärliga avsikter och att ni inte ville förolämpa mig med en obetänkt handling; men vår bekantskap borde inte ha börjat på detta sätt. Jag återsänder ert brev och hoppas att jag i fortsättningen inte ska ha anledning att klaga på en oförtjänt respektlöshet." Utmärkt! Precis som jag väntade! Intrigen är igång! *(går)*

Ridån går upp.

Grevinnans boudoir. Blekta, dammiga stoppade fåtöljer, soffor med duniga kuddar står symmetriskt längs väggarna (i en färgsättning som associeras med baksidan av kort). Två helfigursporträtt i silverramar – Saint-Germain och den unga Grevinnan. Mellan porträtten – en spegel, även den i silver. Överallt, där det behövs och inte behövs, har man stoppat in manierade herdar och herdinnor i rokokostil – hälsningar till Grevinnan från det förflutna, från Paris.

Två skärmar: bakom den ena – Grevinnans sovrum; bakom den andra – en smal, slingrande trappa upp till Lisas rum. Hos Lisa – en enkel järnsäng, skrivbord, stol, byrå, ikon – framför ikonen en silverlampa. I boudoiren – en ikonostas, i mitten – Guds moder, framför henne också en silverlampa.

Grevinnan sitter i en fåtölj med hög rygg, framför spegeln, med ryggen mot publiken. Bredvid henne en ung flicka med munnen full av hårnålar och en burk rouge i händerna. Flickan sysslar med Grevinnan: sminkar, sätter på henne en hög, purpurröd mössa med långa, breda röda band (glöm inte associationerna med "baksidan" av spelkort).

Lisa, klädd i en vit klänning, med levande blommor i håret, sitter på en schäslong med en broderiram.

Temat för färgsättningen i hela andra akten: först grått och vitt – det vill säga bakgrund, osäkerhet; man vet inte vad Ödet kommer att skriva på denna gråa bakgrund. Och snön, som en närvaro av renhet, ungdom, oskuld, början, brud...

Sedan, i denna scen, finns inget grått. Temat är baksidan av kort, märkta kort. Det som i början av akten presenterades som en detalj (gardinen vid Lisas fönster) blir nu det dominerande. Allt som omger Grevinnan är som om det vore märkt, som möjligt fusk. Och den enda oskyldiga här är Lisa. Hennes öde är att bli en brud. Man bör få känslan av att hennes öde kan brytas sönder. Huvudtemat i denna akt är förknippat med Grevinnan, inte med Lisas roman med Hermann, som det kan verka vid första anblicken. Därför, den tredje tonen – det gamla, det förfallna, känslan av gobeläng, ett spöke från Paris, ett spöke från förra seklet... Grevinnan är starkare än Lisa, bakom Grevinnan finns mer substans. Lisa, liksom Tomskij, är i grunden ännu ingenting, tomhet, ett medel för någon starkare.

TOMSKIJ. *(kommer in)* God dag, grand-maman, bonjour, mademoiselle Lise! Grand-maman, jag har en begäran.

GREVINNAN. Vad är det, Pol?

TOMSKIJ. Tillåt mig att presentera en av mina vänner och ta med honom till er nu, innan balen?

GREVINNAN. Ta med honom direkt till balen, och presentera honom där. Var du hos Jeltskij i går?

TOMSKIJ. Det var jag! Det var väldigt roligt! Vi dansade till klockan fem på morgonen! Så vacker Polina var!

GREVINNAN. Åh, min vän! Vad är det för bra med din Polina? Var hennes mormor, furstinnan Darja Petrovna, sådan? Förresten, hon måste vara mycket gammal nu, furstinnan Darja Petrovna?

TOMSKIJ. *(frånvarande, för han söker efter ett sätt att närma sig Lisa och viska något i hemlighet till henne)* Gammal? Hon dog för sju år sedan.

Lisa gör förtvirlade tecken till Tomskij... (Man döljer dödsfall av hennes jämnåriga för Grevinnan). Båda tittar förskräckt på Grevinnan.

GREVINNAN. *(likgiltigt)* Dog? Det visste jag inte! Nå, Pol, hjälp mig nu att resa mig! Lisa, var är min snusdosa?

Tomskij hjälper Flickan att föra Grevinnan bakom skärmen in i sovrummet, där Flickan fortsätter med hennes toalett. Lisa räcker in snusdosan bakom skärmen.

TOMSKIJ. *(sätter sig genast bredvid Lisa, tyst)* Jag kom egentligen till er.

LISA. *(viskande)* Vem är det ni vill presentera?

TOMSKIJ. Narumov. Känner ni honom?

LISA. Nej. Är han militär eller civil?

TOMSKIJ. Militär.

LISA. *(det undslipper henne)* Ingenjör?

TOMSKIJ. *(ser stint på henne, nyfiket)* Nej. *(Paus)* Kavallerist. Varför trodde ni att han var ingenjör?

Lisa skrattar för att dölja sin förlägenhet och svarar inte.

GREVINNAN. *(bakom skärmen)* Lisa, läs högt för mig!

Lisa tar en bok och bläddrar.

GREVINNAN. Vad petar du med? Läs någon ny roman för mig, men inte någon av de moderna!

TOMSKIJ. Hur menar ni, grand-maman?

GREVINNAN. Där hjälten inte hatar sin far eller sin mor, och där ingen dödar någon...

TOMSKIJ. Sådana romaner finns inte nu för tiden!

GREVINNAN. Släng då boken, Lisa! Trött på allt nonsens! Från dig, Lisa, får man bara dumheter!

LISA. *(till Tomskij med humor, tyst)* Och så ser ni mitt liv!

TOMSKIJ. Är ni inte trött på att vara en husmartyr?

LISA. Jag en martyr? *(skrattar)*

TOMSKIJ. Ja, visst? Ni håller upp te och får utskällning för för mycket socker! Ni läser högt ur romaner och är skyldig till alla författarens misstag! Ni följer med mormor på promenader och får stå till svars för vädret och gatan!

LISA. *(behärskat)* Jag får lön för detta.

TOMSKIJ. Som ni aldrig får fullt ut! Och de kräver att ni ska vara klädd som alla... det vill säga, som mycket få.

LISA. Grevinnan har ingen ond själ.

TOMSKIJ. Bara att hon är egennyttig, snål och egoistisk. Bittert är andras bröd och tunga är trappstegen på andras trösklar... *(uppriktigt)* Hur många tårar har ni inte fällt, förmodligen?

Lisa tiger och tar åter upp sin broderiram.

TOMSKIJ. Och ni är hundra gånger vackrare än många andra unga flickor!

LISA. Jag har ingen hemgift. Och friarna är beräknande.

TOMSKIJ. Ha tålamod... Han är redan på väg... *(hemlighetsfullt)* Han är redan på väg att visa sig, er räddare!

GREVINNAN. *(bakom skärmen)* Pol, vad gör du där?

TOMSKIJ. Jag är här med Lisa.

GREVINNAN. Du måste vara uttråkad? Kom hit till mig!

Pol går bakom skärmen till Grevinnan, de syns inte. Lisa reser sig genast och tittar ut genom fönstret.

BETJÄNT 1. *(kommer in)* Lisa!

Lisa rycker till och hoppar tillbaka från fönstret.

BETJÄNT 1. En modehandlerska är här för att träffa er! *(går ut)*

LISA. *(upprörd)* Några penningkrav... och min lön har de glömt att betala ut igen...

En ung modehandlerska kommer in och räcker Lisa en lapp.

LISA. *(tar emot den)* Räkningar?

MODEHANDLERSKAN. *(skämtsamt)* Inte alls, fröken!

LISA. *(betraktar det vikta brevet)* Du, kära du, har tagit fel, det här brevet är inte till mig.

MODEHANDLERSKAN. *(skrattar)* Nej, det är definitivt till er! Var snäll och läs! De begär ett möte och väntar på svar!

LISA. *(ser sig om mot skärmen, öppnar lappen)* Det kan inte vara sant! Det här är inte skrivet till mig! *(river sönder den i små bitar)*

MODEHANDLERSKAN. Om brevet inte var till er, varför rev ni sönder det då?

LISA. Tyst!

MODEHANDLERSKAN. *(förstående, sänker rösten)* Jag skulle ha lämnat tillbaka det till den som skickade det.

LISA. Snälla du, gå nu! *(leder ut Modehandlerskan från boudoiren och säger här redan ilsket)* I fortsättningen, bär inte brev till mig! Och säg till den som skickade er att han borde skämmas!

MODEHANDLERSKAN. Ni misstar er, fröken! Han är inte den som ger upp så lätt.

TOMSKIJ. *(kommer ut)* Förlåt, grand-maman, jag måste skynda mig...

Stöter på Lisa och Modehandlerskan, betraktar Modehandlerskan med pikant manligt intresse.

Modehandlerskan fnittrar och svänger på höfterna.

LISA. *(till henne, med iskall ton, på något sätt liknar hon plötsligt Grevinnan)* Gå härifrån, kära du!

Modehandlerskan slutar genast fnittra och drar sig tillbaka.

TOMSKIJ. Ursäkta om jag störde, Lisa!

LISA. Inte alls. De här modistorna är så dumma och påflugna!

TOMSKIJ. Varför trodde ni att Narumov var ingenjör?

Lisa svarar inte.

TOMSKIJ. Ni måste absolut, *(betydelsefullt)* absolut dansa masurka med Narumov! Var nu inte förvirrad, Lisa! *(kysser hennes hand och går)*

GREVINNANS RÖST. Lisa, Lisa! Vad är det, man kan aldrig få tag på dig?

LISA. Jag är här. *(återvänder till boudoiren)*

GREVINNAN. Är du klädd?

Lisa tiger i tankspriddhet.

GREVINNAN. *(bakom skärmen)* Inte klädd? Det är outhärdligt! Man måste alltid vänta på dig!

Lisa vill gå.

GREVINNAN. Vart springer du nu då?

LISA. För att klä på mig.

GREVINNAN. Du hinner, min vän, sitt här, jag kan behöva dig.

Lisa går fram till fönstret, drar undan gardinen och det är tydligt att hon ser Hermann. Hon ser länge på honom.

LISA. *(tyst, men som om hon hoppas att Hermann ska höra henne)* Och så ser mitt liv ut.

Ridån faller. Men detta är en annan ridå, täckt med kort, som om de vore kastade huller om buller på den. Halvdunkel. Masurka ljuder. På olika delar av scenen står Hermann i frack med ett brev i handen och Grevinnan. Grevinnan sitter i en fåtölj, uppklädd i samma granatröda klänning och i peruk med levande rosor, som om hon fortfarande befann sig på 1700-talet. Bredvid henne står hennes två betjänter. Alla är orörliga och likgiltiga, som statyer. Så förblir de under hela scenen.

HERMANN. *(mycket upprörd, läser brevet)* I kväll är det bal hos den franske ambassadören. Grevinnan kommer att vara där. Vi stannar där till klockan två...

Starkt ljus. Tomsij dansar med Lisa.

TOMSKIJ. Så varför trodde ni att Narumov var från ingenjörstrupperna?

LISA. Den här masurkan är oändlig... Jag är trött... För mig, snälla, till mormor.

TOMSKIJ. Mormor släpar sig av någon anledning till baler, sitter i ett hörn, rödkindad och klädd i gammaldags mode, som en ful och nödvändig prydnad i balsalen... Bredvid henne kommer ni att se ynklig ut... Varför vill ni inte dansa?

LISA. Genom att dansa med er spelar jag en ännu mer ynklig roll...

TOMSKIJ. Varför det?

LISA. Ni skulle inte ha märkt mig och inte ha bjudit upp mig om ni inte var sur på furstinnan Polina!

TOMSKIJ. Och varför skulle jag, som ni uttrycker det, vara sur på Polina?

LISA. Hon, mot sin vana, flirtar inte med er. Och ni, som vill visa likgiltighet och hämnas, bjöd upp mig och plågar mig med en oändlig masurka.

TOMSKIJ. Ni har självkänsla... Men jag vet mer om er än ni tror! Till exempel om er förkärlek för ingenjörsofficerare!

Lisa skrattar för att dölja sin förlägenhet. De dansar.

HERMANN. *(fortsätter att läsa brevet)* ...stannar till klockan två... Här är ett tillfälle för er att träffa mig i enrum. Så snart Grevinnan har åkt, kommer hennes folk förmodligen att skingras, i tamburen stannar portvakten, men han går också vanligtvis in i sin vrå.

LISA. *(till Tomskij)* Var har ni hört allt detta?

TOMSKIJ. Från en vän till en viss person... En mycket märkvärdig person.

LISA. Vem är denna märkvärdiga person?

TOMSKIJ. Han heter Hermann.

HERMANN. *(läser)* Kom klockan halv tolv.

TOMSKIJ. Varför tappar ni hela tiden takten?

HERMANN. *(läser)* Gå rakt upp för trappan. Om ni möter någon i tamburen, fråga om Grevinnan är hemma. Man kommer att säga "nej" och ni har inget mer att göra. Ni måste vända tillbaka.

TOMSKIJ. Den här Hermann är en verkligt romantisk person. Han har Napoleons profil och Mefistofeles själ. Jag tror att han har åtminstone tre brott på sitt samvete! Varför stannade ni?

Men här tystnar musiken, men Tomskij och Lisa fortsätter att stå och samtala.

HERMANN. *(läser)* Men troligtvis kommer ni inte att möta någon. Flickorna sitter i sina rum, alla i samma rum.

Narumov och Polina kommer fram till Tomskij och Lisa.

NARUMOV. *(till Tomskij)* Där är du ju? Polina och jag har letat överallt efter dig.

POLINA. *(utan att se på Tomskij, till Lisa)* Så blek ni är, Lisa! Vad är det med er?

LISA. *(hastigt)* Jag har huvudvärk.

TOMSKIJ. *(till Polina)* Jag har tröttat ut henne med min tomma masurkasnack.

POLINA. *(ganska burdust tar Lisa under armen)* Jag tar er ifrån den här pratvarnen, kära Lisa! *(för Lisa åt sidan)* Var snäll och följ mig till toaletten. Jag måste rätta till något i min klänning. *(de går)*

HERMANN. *(läser)* Från tamburen går ni till vänster, rakt fram till Grevinnans sovrum.

NARUMOV. *(ser efter Lisa)* Här är en verklig skatt hos er mormor! En skatt mer värd än hemligheten med de tre korten!

TOMSKIJ. Det var en kärleksförklaring! Var har du sett henne?

NARUMOV. I kyrkan, på promenader... Hon har dykt upp i mina drömmar flera gånger...

TOMSKIJ. *(skrattar)* Du är inte likgiltig inför min mormors elev?

NARUMOV. (*allvarligt*) Jag har planer för henne. Men det märkliga är att jag och Hermann talade om Lisa en gång, och han var missnöjd och avrådde mig. Jag tror att han själv är intresserad av Lisa och har planer för henne.

TOMSKIJ. Hermann gifter sig inte med en hemgiftslös!

NARUMOV. Han var mycket missnöjd med mitt intresse för Lisa.

HERMANN. (*läser*) I sovrummet, bakom skärmarna, ser ni två små dörrar: till höger till arbetsrummet, dit Grevinnan aldrig går...

TOMSKIJ. (*till Narumov*) Var så god, jag ska presentera dig för min mormor. Men hon har inte kommit ihåg någon på länge. (*för Narumov till Grevinnan*) Grand-maman, tillåt mig att presentera min nära vän, kavalleriofficeren Narumov?

Narumov bugar sig djupt och vördnadsfullt. Grevinnan nickar majestätiskt och likgiltigt och svarar ingenting. Narumov bugar sig ännu en gång, och de går därifrån.

HERMANN. (*läser*) ... till arbetsrummet, dit Grevinnan aldrig går. Till vänster in i korridoren, och där en smal, slingrande trappa... den leder till mitt rum. (*vänder sig abrupt om och går*)

Polina och Lisa återvänder.

TOMSKIJ. (*till Narumov*) Jag presenterade dig inte för Lisa! Min vän Narumov, officer... (*lurigt*) i kavalleriet.

Lisa, med blicken sänkt, niger.

TOMSKIJ. Men Lisa har av någon okänd anledning en förkärlek för ingenjörsofficerare.

Masurka.

NARUMOV. (*till Lisa*) Får jag be om denna dans?

LISA. (*hastigt*) Jag har lovat den här masurkan till Pol!

POLINA. (*burdust*) Ni misstar er, Lisa! Pol har bokat mig för den här masurkan i förväg!

TOMSKIJ. Det var jag som rörde ihop det. Förlåt, Lisa. (*för bort Polina*)

NARUMOV. (*till Lisa med en bugning*) Tur för mig. Tillåter ni?

Men just som han ska omfatta Lisa...

GREVINNAN. (*på avstånd, högt och befallande*) Lisa! Vart tog hon vägen? Det är dags för oss! Lisa, nu går vi!!

AKT III

Ganska mörkt. Grevinnan sitter i boudoiren framför spegeln. Hon är – efter balen. Hon bär samma granatröda klänning som i Hermanns dröm i första akten. Samma höga pudrade peruk, prydd med levande rosor. Hon sitter med ryggen åt, spegeln är mörk, och man kan inte se om Grevinnan är ung eller gammal. Ljus från två enkla ljus utan ljusstakar och från lampan framför ikonostasen. Grevinnan är orörlig, från ljusen fladdrar skuggor... Dröm eller verklighet?

Lisa i en vit balklänning, med huvudet prytt av rosor (sådana som Grevinnans), utan att ha tagit av sin tunna, kalla kappa, sitter i sitt rum, på sängen, med de bara armarna korsade över bröstet. Även hon har en lampa framför ikonen och ett enkelt ljus på bordet. Inga speglar får finnas i hennes rum.

Båda kvinnorna är fullständigt orörliga. Någonstans i fjärran börjar en klocka slå. Tolv slag.

LISA. (*omedelbart efter det tolfte slaget*) Han kom inte.

Samtidigt kommer en ung flicka in till Grevinnan och börjar syssla med henne: hon tar av henne peruken, sätter på en nattmössa. Och genast förvandlas Grevinnan till en vanlig gammal gumma.

Lisa faller på knä framför sin ikon, ser på bilden, rör vid hennes händer, som om hon ber.

LISA. *(innerligt)* Herre, förlåt mig och förbarma dig över mig! Beskydda och bevara din tjänarinna från frestelse, så som du i dag avvände frestelsen från mig. Jag tackar dig, Herre, att du inte tillät detta möte, att du hindrade honom från att komma!

Flickan hjälper Grevinnan att resa sig från fåtöljen och drar ut en mängd nålar ur hennes klänning, tills klänningen slutligen faller till deras fötter.

LISA. *(fortfarande på knä, men från bönen, ovetande, har hon distraherats)* Hur så? Varför? Det har inte gått ens tre veckor sedan jag för första gången genom fönstret såg en ung man... *(upprörd reser hon sig och trycker händerna mot kinderna)*

När klänningen faller av Grevinnan, i samma ögonblick kastar Lisa av sig kappan. Och båda är liksom halvnakna.

Flickan sätter på Grevinnan en rymlig vit nattjacka. Flickan själv är klädd i grått, och hennes närvaro bör vara så diskret som möjligt. Den vita färgen bör gradvis öka.

LISA. *(fortsätter att stå)* Och jag korresponderar redan med honom! Och han har lyckats utverka ett nattligt möte med mig!

Grevinnan sjunker åter ner i fåtöljen, med en gest avvisar hon Flickan. Flickan blåser ut ljusen och går, med Grevinnans klänning. Grevinnan är ensam, knappt synlig i skenet från lampan.

Samtidigt kastar Lisa undan täcket på sängen (sängen är vit), blåser ut ljuset, men klär inte av sig, utan sätter sig tankspritt på sängen. Och även här är belysningen endast från lampan. Tystnad och orörlighet råder.

LISA. Hans namn vet jag bara för att några av hans brev var undertecknade... Jag har aldrig talat med honom... Och det var först i kväll som jag hörde talas om honom på balen... Märkligt... Allt är märkligt... Är det bestämt att jag ska få veta vad Herren räddade mig från i kväll? *(försjunken i tankar)*

GREVINNAN. *(i spegeln) Gumman... (vänder sig om i fåtöljen.)*

Hon sitter och rör läpparna ljudlöst, men talar inte med sig själv, för det finns ingen tanke, ingen känsla i hennes ansikte. Hon gungar från sida till sida. Och detta läpprörande och gungande verkar inte vara beroende av hennes vilja. (Detta är samma refräng som i första akten, när den unga, vackra Grevinnan rör läpparna och gungar – hos åskådaren bör dessa två bilder nu omedvetet smälta samman). Ett klock slag, och med slaget, i ett enda steg, träder Hermann fram bakom skärmen (fortfarande i samma frack), ställer sig mitt emot Grevinnan och stirrar på henne.

Grevinnan ser rakt på Hermann, men det är uppenbart att hon inte ser honom, hennes medvetande är någon annanstans.

HERMANN. *(utan att upptäcka något som helst tecken hos Grevinnan på att hon ens misstänker hans närvaro)* Grevinna! Anna Fedotovna, var inte rädd, för Guds skull, var inte rädd!

I Hermann själv finns inget infernaliskt eller ödesdigert. Snarare är han löjlig i sitt sena besök. Grevinnan ser och hör honom inte.

HERMANN. *(antar att hon är döv, lutar sig mot hennes öra)* Jag har inte för avsikt att skada er. Jag har kommit för att bönfalla er om en tjänst.

Plötsligt och omedelbart förändras allt hos Grevinnan. Läpparna slutar röra sig, kroppen slutar gunga. Hon ser – framför sig står en man.

GREVINNAN. Bonjour, Tjaptitskij! *(räcker fram handen för en kyss med ett nedlåtande skratt)*

HERMANN. *(kysser hennes hand)* Ni kan göra min lycka. Och det kommer inte att kosta er någonting.

Grevinnan skrattar tyst och kokett; hon har glömt att hon är gammal.

HERMANN. *(överöser hennes händer med kyssar)* Jag vet att ni kan gissa tre kort i rad.

Grevinnan drar tillbaka händerna, stirrar stint på Hermanns ansikte.

GREVINNAN. Inte Tjaptitskij? *(ler sällskapligt och nickar mot Hermann)* Det var ett skämt. *(kokett)* Jag svär på det! Det var ett skämt!

HERMANN. *(räcker på sig)* Det är inget att skämta om! *(irriterat)* Ni hjälpte Tjaptitskij att spela tillbaka sig!

Grevinnan sänker huvudet och tycks glömma bort Hermann. Någonstans långt, långt borta, som i hennes hjärna, börjar Melodin ljuda.

HERMANN. Kan ni utse även åt mig dessa tre rätta kort?

Grevinnan sitter orörlig. Melodin ljuder.

LISA. *(i samma ställning, hos sig)* Jag är rädd... Jag väntar mig en ogärning...

HERMANN. För vems skull ska ni bevara er hemlighet? För era barnbarns skull? De är rika ändå! De vet inte pengars värde! De kommer att dö i armod! Inte ens demoniska ansträngningar kommer att hjälpa dem!

Saint-Germain träder ljudlöst ut ur sitt porträtt, står och ser på Hermann och Grevinnan.

HERMANN. *(ser inte Saint-Germain)* Jag är ingen slösare! För mig kommer era tre kort inte att gå till spillo! Nå!!!

LISA. *(hos sig)* En ogärning... Åh, vad jag är rädd...

HERMANN. *(faller på knä framför Grevinnan)* Om ert hjärta någonsin har känt kärlek, om ni minns dess hänförelse, om ni någonsin har log vid ett nyfött barns gråt...

Grevinnan lutar sig lätt mot Hermann och granskar honom.

HERMANN. ...om något mänskligt någonsin har bankat i ert bröst, så bönfaller jag er vid makans, älskarinnans, moderns känslor, vid allt som är heligt i livet, vägra mig inte min begäran! Avslöja er hemlighet för mig! Vad betyder den för er?

GREVINNAN. *(oroligt)* Qui êtes-vous? (9)

HERMANN. Kanske är den förknippad med en fruktansvärd synd, med förlusten av evig salighet, med en djävulsk pakt... Tänk efter, ni är gammal; ni har inte länge kvar att leva – jag är redo att ta er synd på min själ. Avslöja bara er hemlighet för mig! Tänk på att en människas lycka ligger i era händer... att inte bara jag, utan mina barn, barnbarn och barnbarnsbarn kommer att välsigna ert minne och vörda det som en helgedom...

Grevinnan svarar inte ett ord. Melodin stiger.

HERMANN. *(reser sig hastigt från knäna)* Gamla häxa! Då ska jag tvinga dig att svara! *(drar fram en pistol ur fickan och riktar den mot Grevinnan)*

Och då ser Grevinnan Saint-Germain. Och han räcker ut sina ring prydda händer mot henne. Grevinnan skrattar, sträcker ut händerna mot Saint-Germain... Melodin dör bort och tystnar för alltid. Klockan slår två slag. Med det andra slaget sjunker Grevinnans huvud mot bröstet och hon blir orörlig.

Lisa faller på knä framför ikonen och ber ljudlöst, men passionerat, rör läpparna och gungar. (Tredje refrängen: man bör få känslan av släktskap

mellan Grevinnan och Lisa, samma blod, incest, om Hermann verkligen är Grevinnans oäkta son – denna känsla är en av gåtorna: vad var det för ödesdiger synd hos Grevinnan, som Hermann lyckades ta på sig? Föll denna synd på honom?)

HERMANN. *(tar Grevinnans hand, irriterat)* Sluta upp med barnsligheterna! Jag frågar för sista gången, vill ni utse era tre kort åt mig? Ja eller nej?

Mössan faller av Grevinnans huvud och blottar hennes kala skalle. Och det syns att hon är död.

Hermann ser sig om och ser Saint-Germain, som ger honom en mycket vördnadsfull, om än inte utan lätt ironi, bugning. Hermann skriker till, lyfter handen för korstecknet, vänder sig mot ikonen och ser att istället för Guds moder – Spader dam... Lampan slocknar. Hermann rusar ut ur boudoiren.

Plötsligt bryter en snöstorm ut utanför fönstren. Vinden ylar kraftigt.

Lisa, fortfarande i balklänning och med huvudet prytt av rosor, har dragit upp fötterna på sängen, lutat sig mot väggen och slumrat till. Klockan slår tre slag. Med det tredje slaget står plötsligt Hermann framför henne. Lisa känner det genast, öppnar ögonen, rycker till kraftigt och ser på honom.

Hermann tiger.

LISA. *(hennes röst darrar)* Så blek ni är!

Hermann svarar inte. Paus.

LISA. *(flyttar sig till sängkanten och låter benen hänga ner, börjar mekaniskt ta bort blommorna från huvudet)* Var har ni varit?

HERMANN. Hos den gamla grevinnan. Jag kommer just därifrån. Grevinnan är död.

LISA. *(reser sig)* Herregud! *(närmar sig Hermann)* Vad säger ni?

HERMANN. Jag är orsaken till hennes död.

LISA. *(ryggar tillbaka från honom, tyst, förskräckt)* En ogärning!

HERMANN. *(sätter sig på den uppbäddade sängen)* Mina brev, mina krav, min ihärdiga förföljelse – allt detta var inte kärlek.

Han talar utan inlevelse. Lisa lyssnar, stående framför honom.

HERMANN. Pengar – det var vad min själ längtade efter! Inte ni som kunde stilla mina begär och göra mig lycklig! Ni, den arma eleven, var inget annat än en blind medhjälpare till mördaren av er gamla välgörare.

Lisas ben viker sig under henne, hon faller med huvudet och bröstet på sängen bredvid Hermann och snyftar. Hermann ser tyst och likgiltigt på henne. Lisa gråter mycket uppriktigt, upphöjt och vackert. Men Hermann är uppenbarligen inte det minsta rörd.

HERMANN. *(till Lisa)* För sent att ångra sig! Gråt inte mer!

Lisa tystnar, lyfter på huvudet och ser på Hermanns ansikte.

HERMANN. *(omfamnar plötsligt i förtvivlan sitt huvud med händerna och upprepar i fruktansvärt lidande)* Vilken fasa! Vilken fasa!! Vilken fasa!!!

Lisa, av medkänsla, tar honom i händerna.

HERMANN. *(till Lisa med förtvivlan)* Vilken fasa... Oåterkalleligt förlorad... hemligheten, från vilken jag väntade mig att bli rik!

LISA. *(reser sig och rätar på sig med värdighet, lugnt till Hermann)* Ni är ett monster!

HERMANN. *(invänder)* Jag ville inte att hon skulle dö. Min pistol var inte laddad.

Båda tiger. Klockan slår fyra slag.

Med det fjärde slaget sjunker Saint-Germain på knä framför den döda Grevinnan.

SAINT-GERMAIN. (*kysser hennes händer*) Je vous aime, je vous adore.
Que vous êtes belle, que vous êtes jolie... Ma bien-aimée!

Klockan slår fem slag. Med det femte slaget lyfter Saint-Germain upp den döda gumman i sina armar och bär ut henne genom spegeln, genom korridoren av intet.

Det gryr. Lisa står vid sitt bord och sorterar rosor. Hermann står i Napoleons pose.

LISA. (*om blommorna, mekaniskt*) Rosorna har vissnat... (*ser sig om mot Hermann*) Hur ska ni ta er ut ur huset? (*Efter en tystnad*) Jag skulle kunna leda er genom den hemliga trappan, men... jag måste gå förbi... mormor... och jag är rädd...

HERMANN. (*uttrycksöst*) Berätta för mig hur jag hittar den hemliga trappan. Jag går själv.

Lisa viskar och ser på hans ansikte, sedan tar hon fram en stor nyckel ur byrån och räcker den till honom. Hermann tar nyckeln, ser på Lisa, böjer sig mot henne och kysser henne på huvudet.

Klockan slår sex slag. Med det sjätte slaget går Hermann ut i den slingrande trappan. Snöstormen rasar fortfarande.

HERMANN. (*stannar i trappan och ser sig om*) Så, gumman har funnit ro. Hon sitter nog där, förstenad. Fruktansvärt! (*tiger och ser sig om*) Genom den här trappan, kanske för sextio år sedan, från detta sovrum, vid samma timme, i peruk och broderad rock, med sin trekantiga hatt tryckt mot sitt hjärta, smög sig en ung lycklig man, för länge sedan multnad i graven, medan hans åldrade älskarinnas hjärta slutade slå i dag.

Hermann går in i boudoiren och försöker passera fåtöljen utan att se på den, men det överstiger hans krafter, han ser sig ändå om och ser att fåtöljen är tom. Hermann stelnar till och stirrar länge på fåtöljen. Man hör

hasande steg. Hermann ser sig om mot ljudet och gömmer sig snabbt bakom skärmen. Stegen tystnar. Ingen. Hermann tittar fram, lyssnar, kommer ut... Grevinnan kommer in i samma skick som han lämnade henne, sätter sig i fåtöljen i samma ställning som hon dog i...

HERMANN. *(stelnar framför den döda)* Det var bara inbillning...

GREVINNAN. *(lyfter på huvudet, ser på honom och skrattar)* Jag kom ihåg vem du är...

Hermann rusar huvudstupa därifrån, men i dörröppningen spärrar den unga, levande Grevinnan vägen för honom, fortfarande i samma peruk med färska rosor och granatröda klänning. Den gamla Grevinnan lämnar fåtöljen och avlägsnar sig.

HERMANN. *(ser på den unga Grevinnan)* Jag kände igen er! *(ser sig om mot fåtöljen, den är tom)*

GREVINNAN. Jag har kommit till dig mot min vilja. Men jag har blivit tillsagd att uppfylla din begäran. Trea, sjuan och esset kommer att vinna för dig i rad, men med villkoret att du aldrig mer spelar under hela ditt liv. Jag förlåter dig min död, med villkoret att du gifter dig med min elev Lisa. *(vänder sig om och går in i sitt porträtt.)*

HERMANN. Trea, sjuan, ess... trea, sjuan, ess... trea, sjuan, ess... *(går fram till spegeln, och ur spegeln stirrar den döda gumman på honom.)*

HERMANN. *(rakt i ansiktet på henne)* Jag kommer att använda den hemlighet som har kostat mig så dyrt! *(sänker huvudet, men hör ett märkligt skratt och tittar igen i spegeln.)*

Nu skrattar Spader dam i spegeln.

Ridån faller.

Tre tjänare bär in ett kortbord. De lägger fram kriter och kortlekar. Mitt på bordet ställer de en ljusstake med tre ljus. Tjänarna avlägsnar sig. En stund är det tomt.

Belkin och Pusjkin kommer in.

BELKIN. *(fortsätter att tala)* ...Tjekalinskij har tillbringat hela sitt liv med kort. Nu är han i Sankt Petersburg. Och alla har glömt balerna för kortspelets skull...

Tomskij kommer in, arm i arm med Polina. Polina skrattar och viftar med en solfjäder. Tjänare 1 kommer genast med bricka med glasskålar.

PUSJKIN. *(i förbigående, ironiskt)* Pol och Polina... Polina och Pol... *(går åt sidan med Belkin.)*

Polina tar glassen och äter. På andra sidan dyker Narumov upp, arm i arm med Lisa. Båda männen är i uniform.

POLINA. *(till Lisa)* Bonjour!

LISA. *(till Polina)* Bonjour!

NARUMOV. *(till Tomskij)* Du har blivit befordrad till ryttmästare! Grattis!

TOMSKIJ. Du tänkte besöka den stackars Hermann? Hur är det med honom?

NARUMOV. Hela året, efter din mormors död, var han mycket dålig, man fruktade för hans förstånd, men nu har han varit helt återställd i ett halvår.

POLINA. *(till Lisa)* Jag hörde att ni har tagit er en elev?

LISA. Ja, en avlägsen släkting till min man.

NARUMOV. Lisa ville att hon skulle hämtas från landet och bo hos oss.

TOMSKIJ. Där är Tjekalinskij själv!

Alla stiger åt sidan, och Tjekalinskij går fram till bordet. Han är omkring sextio, har ett respektingivande utseende, grått hår, livliga ögon. Han ler alltid, är mycket väluppfostrad, godmodig och vänlig. Han stannar vid bordet.

Gäst 1, 2 och 3 dyker upp. Tomskij, Narumov, Gäst 2 och Gäst 3 ställer sig vid bordet för att spela mot Tjekalinskij.

TJEKALINSKIJ. *(tar en kortlek i händerna och bryter förseglingen)* Nå, mina herrar, ska vi börja dela ut banken?

Hermann kommer in i officersuniform med mössan i handen. Allas uppmärksamhet riktas mot honom.

NARUMOV. *(till Tjekalinskij och Hermann)* Tillåt mig att presentera er för varandra? *(till Hermann)* Ni har redan förstått, Hermann, att det här är vår utmärkte Tjekalinskij. *(till Tjekalinskij)* Hermann. Militäringenjör. Nyligen avgick. På grund av sjukdom. Nu är han frisk.

TJEKALINSKIJ. *(trycker vänskapligt Hermanns hand)* Jag föreslår inga ceremonier! Var inte ceremoniell!

HERMANN. *(räcker sin mössa till Tjänare 2)* Tillåt mig att satsa ett kort?

Tjekalinskij bugar sig tyst för honom som tecken på undergiven samtycke.

TJEKALINSKIJ. Vill ni spela mot mig?

HERMANN. Jag föredrar pharaon.

Tjekalinskij bugar sig åter för honom.

NARUMOV. *(omfamnar Hermann och skrattar)* Grattis till att du bryter den långa fastan!

TOMSKIJ. Jag önskar dig en lyckosam början!

HERMANN. *(avvisar artigt både Narumov och Tomskij)* Tillåt mig att satsa ett kort? *(tar en kortlek och väljer ett kort)*

Tjekalinskij blandar sin lek.

Hermann drar ett kort ur leken och lägger det med baksidan uppåt på bordet, tar krita och skriver insatsen på klädet.

TJEKALINSKIJ. *(tittar)* Hur mycket? *(lut sig över bordet)* Ursäkta, jag ser inte riktigt.

HERMANN. *(högt)* Fyrtiosju tusen!

GÄST 2. *(viskande)* Tysken har blivit rik!

GÄST 1. Nej, han satsar bara hela sin lilla förmögenhet på en gång.

Gäst 3 skrattar. Tomskij tänder sin pipa.

NARUMOV. *(till Tomskij)* Han är galen!

TJEKALINSKIJ. *(vänligt till Hermann)* Tillåt mig att påpeka för er att ert spel är starkt; ingen här har någonsin satsat så högt.

HERMANN. Nå, slår ni mitt kort eller inte?

Tjekalinskij börjar dela ut. Kort till höger...

GÄST 2. *(står bredvid och tittar)* Till höger – nia.

Tjekalinskij fortsätter. Kort – till vänster.

GÄST 3. *(följer också med)* Trea.

HERMANN. *(vänder på sitt kort och visar alla)* Det vann!

GÄST 1. Trea!

TJEKALINSKIJ. *(till Hermann)* Vill ni ha er vinst?

HERMANN. *(likgiltigt)* Senare! *(skriver med krita)*

TJEKALINSKIJ. Satsar ni igen alla era fyrtiosju tusen och dagens vinst?

Istället för svar väljer Hermann och lägger ett kort.

Tjekalinskij börjar dela ut.

NARUMOV. *(kommenterar)* Till höger – knekt.

TOMSKIJ. Till vänster – sjua.

HERMANN. *(visar alla sjuan)* Det vann!

Lisa skriker till.

Tjekalinskij, nu utan att le, räknar upp nittiofyra tusen och överlämnar dem till Hermann. Hermann låter dem ligga på bordet.

HERMANN. Jag är redo att spela igen.

Tjekalinskij bryter förseglingen på en kortlek.

HERMANN. *(högt)* Hundraåttioåtta tusen!

GÄST 1. Ett så ovanligt spel har jag aldrig sett!

POLINA. Det här liknar en duell!

BELKIN. En duell med ödet? Hur ska det sluta? Ska han verkligen gissa tre kort i rad?

PUSJKIN. Minns ni inte hur ni själv gissade tre kort i rad?

GÄST 1. Han gissade till och med det fjärde då! Jag minns mycket väl!

PUSJKIN. Och vad var det fjärde?

GÄST 3. *(skriker ut)* Spader dam!

Hermann rycker till, ser sig om och lägger fram ett kort. Tjekalinskij blandar leken.

Klockan slår sex slag.

Med det sista slaget, bland gästerna, dyker Saint-Germain i sin dräkt och Grevinnan i sin granatröda klänning och peruk med rosor upp. Ingen av gästerna uppmärksammar dem. Alla tittar bara på Hermann. Hermann ser

Grevinnan och känner inte igen henne. Hon är gammal, men bär sig lätt och rak, och ler.

Hon ser på Hermann och skakar ogillande på huvudet, som om hon vill varna honom för något. Tjekalinskij börjar dela ut, och Hermann glömmer genast allt om Grevinnan och följer korten. Saint-Germain och Grevinnan avlägsnar sig omärkligt.

GÄST 1. *(till Gäst 2 om Hermann)* Hur ska det sluta med honom?

GÄST 2. *(dystert)* På Obuchov-sjukhuset! Han kommer att bli galen! Tysken blir galen, vare sig han förlorar eller vinner.

Tjekalinskij lägger ett kort till höger.

BELKIN. Till höger – Spader dam! Så märkligt!

Tjekalinskij lägger ett kort till vänster.

PUSJKIN. Till vänster – Ess.

HERMANN. *(vänder på sitt kort och håller upp det högt, visar alla)* Esset vann!!!

TJEKALINSKIJ. *(tittar på kortet, vänligt till Hermann)* Er dam är tagen.

Hermann rycker till och tittar på sitt kort.

HERMANN. Istället för ess – Spader dam?! *(ser sig förvirrat omkring)* Jag förstår inte hur jag kunde ta fel? *(kastar kortet och springer, knuffar undan gästerna, som om han letar efter någon)* Gumman!

TJEKALINSKIJ. *(lugnt tar pengarna)* Han spelade bra.

HERMANN. *(förtvivlat)* Gumman!!!

Lisa svimmar. Narumov hinner precis fånga upp henne.

Hermann, som inte bryr sig om någon, springer ifrån dem och upprepar ovanligt snabbt: "Trea, sjua, ess... trea, sjua, ess..."

PUSJKIN. Och förmodligen har han rätt... Nu kommer de stackars att föras till Obuchov-sjukhuset, och spelet kommer att fortsätta som vanligt.

Ridån faller.

Från motsatta sidor av förscenen kommer Saint-Germain och Grevinnan fram.

En menuett ljuder. Saint-Germain bjuder upp Grevinnan. De dansar.

Atmosfären i den avslutande scenen bör vara alldaglig. I hela sällskapet vore det bättre om det var mer provinsialt än Sankt Petersburgskt. Ingen enhetlig färgstil. Hermanns galenskap är konkret, verklig, orsakerna till sjukdomen är tydliga. Man bör inte avvika för mycket från Pusjkins idé att huvudpersonen här inte är Hermann, utan Grevinnan, Spader dam, ödet. Och hon är betydelsefull, och infernalisk i den sista scenen är endast Grevinnan. Man bör undvika frestelsen att idealisera Grevinnan på grund av hennes stora roll i ödena. Hennes roll är stor, men hon själv är varken intelligent, och hon är egoistisk och småaktig... I denna till synes motsägelse ligger gåtan, som Pusjkins geni skarpt uppfattade.

Bilaga: Översättning av den franska texten.

Jag ger översättningen, i den ordning styckena eller replikerna kommer.

1. Grevinnan: Jag beordrar er att betala... Jag vill inte tala med er... Jag vill inte förklara något... Jag föraktar er! Hur vågar ni göra uppror?
2. Grevinnan: Din nolla! Ni driver mig till ytterligheter! Och jag kommer att ta till ytterligheter!
3. Hertigen: Vilken summa! Jag ser inte riktigt.
4. Hertigen: Ni misstar er inte? Ingen har någonsin satsat så här!
5. Grevinnan: Stop! Jag vann!

6. Grevinnan: Stop!
7. Hertigen: Tagen! På första kortet!
8. Grevinnan: Stop! Igen – sonika!
9. Grevinnan: Vem är ni?

SLUT